

4-6 Yaş Çocuğa Sahip Annelerin Duygusal İstismar Potansiyellerinin Yordayıcısı Olarak Ebeveyn Tutumları

Serpil PEKDOĞAN*, Özlem GÖZÜN KAHRAMAN**

Makale Bilgisi	ÖZET
Geliş Tarihi: 23.07.2019	Duygusal istismar çocuğun olumsuz psikolojik büyüme ve gelişmesiyle sonuçlanan kötü muamele olarak ifade edilebilir. Günümüzde çocuklar birçok açıdan duygusal istismara maruz kalmakta ve bu durum anneler tarafından fark edilmemektedir. Bu doğrultuda çalışmada, 4-6 yaş çocuğa sahip annelerin duygusal istismar potansiyellerinin yordayıcısı olarak ebeveyn tutumları incelenmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu 4-6 yaş aralığında çocuğu olan 219 anne oluşturmaktadır. Veriler "3-6 Yaş Çocuğa Sahip Ebeveynlere Yönelik Duygusal İstismar Potansiyeli Ölçeği (DİPÖ)" ve "Ebeveyn Tutumları Ölçeği (ETÖ)" kullanılarak toplanmıştır. Ölçme araçları araştırmacılar tarafından, annelere uygulanmıştır. Elde edilen verilerin analizinde değişkenler arasındaki ilişki Pearson Korelasyon katsayısı, duygusal istismar potansiyellerinin yordayıcılarını belirlemek için ise "çoklu regresyon" analizi yapılmıştır. Araştırmanın sonucunda annelerin duygusal istismara neden olan davranışları ile demokratik ebeveyn tutumları arasında negatif yönlü zayıf düzeyde ($p < .01$), otoriter tutumları arasında ise pozitif yönlü orta düzeyde ($p < .01$) anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Annelerin duygusal istismarı önleyici davranışları ile demokratik ve otoriter ebeveyn tutumları arasında pozitif yönlü orta düzeyde ($p < .01$), bir ilişki olduğu görülürken aşırı koruyucu tutumları arasında negatif yönlü zayıf ($p < .01$), izin verici tutumları arasında pozitif yönlü zayıf ilişki ($p < .05$) olduğu saptanmıştır.
Kabul Tarihi: 13.04.2020	
Erken Görünüm Tarihi: 15.04.2020	
Basım Tarihi: 31.07.2021	
Anahtar Sözcükler: Duygusal istismar, ebeveyn tutumları, okul öncesi dönem	

Parental Attitudes as Predictors of Emotional Abuse Potential of Mothers with 4-6-Year-Old Children

Article Information	ABSTRACT
Received: 23.07.2019	Emotional abuse can be expressed as maltreatment resulting in negative psychological growth and development of the child. Although children are exposed to emotional abuse in many ways today, this situation is not noticed by mothers. In this context, this study examines parental attitudes as a predictor of emotional abuse potential of mothers with 4-6-year-old children. The study group consists of 219 mothers with 4-6-year-old children. Data were collected through the "Emotional Abuse Potential Scale for Parents with 3-6-Year-Old Children"(EAS). The measurement tools were applied to the mothers by the authors. For data analysis, Pearson Correlation coefficient was conducted to determine whether there is a significant relationship between the variables, and "multiple regression" analysis was used to determine the predictors of emotional abuse potential. It was found that there is a negative and weak relationship between mothers' behaviors that lead to emotional abuse and their democratic parental attitudes ($p < .01$), and a positive and moderate relationship between the same dependent variable and their authoritarian attitudes ($p < .01$). Also, it was found that mothers' behaviors that prevent emotional abuse has a moderate and positive association with democratic and authoritarian parental attitudes ($p < .01$), a weak and negative association with excessive protective attitudes and a weak and positive association with permissive attitudes ($p < .05$).
Accepted: 13.04.2020	
Online First: 15.04.2020	
Published: 31.07.2021	
Keywords: Emotional abuse, Parental attitudes, Preschool period.	

doi: 10.16986/HUJE.2020059524

Makale Türü (Article Type): Araştırma Makalesi

Kaynakça Gösterimi: Pekdoğan, S., & Gözün Kahraman, Ö. (2021). 4-6 yaş çocuğa sahip annelerin duygusal istismar potansiyellerinin yordayıcısı olarak ebeveyn tutumları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 36(3), 610-621. doi: 10.16986/HUJE.2020059524

Citation Information: Pekdoğan, S., & Gözün Kahraman, Ö. (2021). Parental attitudes as predictors of emotional abuse potential of mothers with 4-6-year-old children. *Hacettepe University Journal of Education*, 36(3), 610-621. doi: 10.16986/HUJE.2020059524

* Doç. Dr., İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, Okul Öncesi Eğitimi A.B.D., Malatya-TÜRKİYE. e-posta: serpil.pekdogan@inonu.edu.tr (ORCID:0000-0002-8442-354X)

** Doç. Dr., Karabük Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çocuk Gelişimi Bölümü, Çocuk Gelişimi A.B.D., Karabük-TÜRKİYE. e-posta: okahraman@karabuk.edu.tr (ORCID: 0000-0003-2767-0592)

1. GİRİŞ

Okul öncesi yıllarda sosyal duygusal gelişim bireysel ve çevresel birçok faktörden etkilenebilmektedir. Bu faktörler doğumdan itibaren zeka, mizaç gibi bireysel faktörlerin yanı sıra travma, anne baba tutumları, istismar, sosyal ilişkiler gibi çevresel faktörler de olabilir. (Öngider, 2013). Çocuğun sosyal duygusal gelişimsel sürecinde ebeveynlerin olumu model olmalarının yanı sıra, çocuklarına yönelik sergiledikleri tutumlarda çok önemlidir (Kandır ve Alpan, 2008). Topçugil (2002) çalışmasında da, annenin davranışlarını kontrol etmesi ile çocukların sosyal duygusal gelişimleri arasında ilişki olduğunu belirtmiştir. Birçok ebeveyn anne babalığı kendi anne babalarından gördükleri davranışları çocuklarına uygulayarak öğrenirler. Bu durum, çocuklarıyla yaşadıkları sorunlara yaklaşımlarını da etkilemektedir (Martin, Stack, Serbin ve Schwartzman, 2012). Aşırı hoşgörülü, otoriter veya tutarsız davranışlar anne babalar tarafından çocukları disipline etmek, onların tabiriyle iyi yetiştirmek amacıyla sergileniyor olsa da bu durum bazen duygusal istismara sebep olabilmektedir. Kendi anne babalarından gördükleri şekliyle çocuklarına yaklaşımlarına şekil veren ebeveynler, ya uyguladıkları duygusal istismarın farkında değildirler ya da tutumlarının duygusal istismar çatısı altında değerlendirildiğini bilmemektedirler. Çocuklara yönelik istismar, çok boyutlu ve önemi ihmal edilemeyecek bir gerçektir. Çocuk istismarı bir çocuğun evinde veya çocuğun etkileşimde bulunduğu kurumlarda, okullarda veya yaşanılan toplum içerisinde meydana gelebilmektedir. Çocuğu her açıdan olumsuz etkileyen istismar üç kategori içerisinde sınıflandırılmaktadır. Bunlar; fiziksel istismar, psikolojik veya duygusal istismar ve cinsel istismar (Ajilian Abbasi vd.,2015). İstismar türlerine eşlik eden farklı bir kavram ise ihmal olarak adlandırılmaktadır (Güçray, 1997). Çocuğun beslenme, barınma ya da özbakım, oyun, eğitim ihtiyaçlarının karşılanmaması ya da göz ardı edilmesi ihmal olarak tanımlanmaktadır. İhmali istismardan ayıran en önemli faktör, ihmalin yapılması gerekenleri yapmama, istismarda ise yapılmaması gerekenlerin yapılmasıdır. İhmal pasif bir olgu iken istismar aktif bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır (Munkel, 1994; Güçray, 1997).

İstismarın en açıkça fark edilen türü olan fiziksel istismar 18 yaşından küçük olan çocuklara yetişkinler ya da akranları tarafından uygulanan dayak atma, sallama, itme, tekmeleme, yakma, yaralayıcı cisimle saldırma ya da boğma şeklinde olan davranışları içeren istismar türüdür (Mammen, Kolko ve Pilkonis, 2002). Çocuk ve yetişkin arasında olan temas, yetişkinin uyarılması bağlamında kullanılmışsa, cinsel istismarın carlığından söz edilmektedir (AAPC, 1991). Toplumsal yapıdan ya da kişinin gizlemesinden dolayı, cinsel istismarın belirlenmesi diğer istismar türlerine göre daha zor olmaktadır.

Duygusal istismar, fiziksel ve cinsel istismar kadar zarar verici ve yıkıcı olmakla birlikte, belirtilerinin dışsal değil içsel olmasından dolayı fark edilmesi zor olmaktadır. Çocuk cinsel ve fiziksel istismara maruz kaldığında duygusal istismara da uğramaktadır. Duygusal istismar, sözel istismarla, temassız ağır cezalar ya da tehditleri kapsamaktadır (Glaser, 2002). Duygusal istismar bakım verenin çocuk için destekleyici ve uygun bir ortam sağlamadaki başarısızlığı nedeniyle ortaya çıkmaktadır (WHO, 1999). Duygusal istismar, ebeveynlerin saldırgan davranışlarını veya diğer yetişkinlerin çocuktan yeteneklerinden daha fazla beklentilerini ifade etmektedir. Çocuğa bağırarak, küçümsemek, küfretmek, yalnız bırakmak, korkutmak, psikolojik ihtiyaçlarını karşılamamak, kardeşler arasında karşılaştırmalar yapmak, değer vermemek, oynamamak, küçük düşürmek, baskıcı ya da aşırı koruyucu davranmak gibi davranışları içerir (Runyan vd., 2002).

Duygusal istismar çocuğun olumsuz psikolojik büyüme ve gelişmesiyle sonuçlanan kötü muamele olarak ifade edilebilir. Duygusal istismar ibareleri arasında isim takma, alay etme, rencide etme, kişisel eşyalarına zarar verme, evcil hayvana işkence veya öldürülmesi, aşırı eleştiri, uygunsuz veya aşırı talepler, iletişimi kısıtlama, alışılmış etiketleme veya aşağılama sayılabilir. Duygusal istismar mağdurları kendilerini istismarcıdan uzaklaştırarak, küfürlü kelimeleri içselleştirerek ya da istismarcıya hakaret ederek mücadele edebilir. Duygusal istismar sonucunda, mağdurlar; istismar için kendilerini suçlama (kendini suçlama), öğrenilmiş çaresizlik ve aşırı pasif davranışlar sergileyebilmektedirler (Ajilian Abbasi vd., 2015). Duygusal olarak kötüye kullanılan bir çocuğun davranışsal göstergeleri arasında, çocuğun yaşına uygun olmayan davranışlar sergileme, dramatik davranış değişiklikleri (faaliyetlerin aksaması, sakatlanma veya zorlamadan ilgi ve sevgiyi geri çekme), saldırganlık, yardım ve dayanışma duygusunda azalma, yatak ıslatma veya boşaltım kontrolünün kaybı gibi olumsuz davranışlar yer almaktadır. Dahası, yaşlılarıyla olan zayıf ilişkiler, kendine güven eksikliği, çocuğun yaşı için sıra dışı korkular (eve gitme korkusu, yalnız bırakılma, belirli nesnelere), ya da duygu ile tepki verememe ya da başkalarıyla duygusal bir bağ kurma gibi göstergeler de vardır (<http://preventchildabuse.org/>).

Duygusal çocuk istismarının sonuçları ciddi ve uzun süreli olabilir. Birçok araştırma çalışması, duygusal olarak istismara uğrayan çocuklarda psikopatolojik belirtilerin daha fazla geliştiği sonucuna varmıştır. Bu çocuklar yaşam boyu süren bir depresyon, yabancılaşma, kaygı, düşük benlik saygısı, uygunsuz ya da sorunlu ilişkiler ya da empati eksikliği yaşayabilmektedirler (Spertus, Yehuda, Wong, Halligan ve Seremetis, 2003). UNİCEF'in (2010) ülkemizde çocuk istismarı ve aile içi şiddet üzerine yaptığı araştırmada; annelerin görüşlerine göre çocuklara istismar ve ihmal davranışlarında bulunanların; anneler, babalar, üvey anneler, büyük kardeşler, öğretmenler ve arkadaşlar olduğu belirtilmektedir. Çocuklar ise ebeveynleri tarafından duygusal istismar, fiziksel istismar ve ihmal davranışlarına uğradıklarını ifade etmektedirler. Babalar ise; çocuklara kötü davranışların babalar, anneler, üvey anneler, arkadaşlar, büyük kardeşler, öğretmenler olduğunu bildirmektedirler.

Duygusal istismar ve ihmal fazlaca görülmektedir. Fakat saptanmasında ve yasal olarak ispatlanması oldukça zor olmaktadır. (Taner ve Gökler, 2004). Dünyadaki çocukların büyük bir bölümünün duygusal istismar ve ihmale maruz kaldığı bilinmektedir (WHO, 2016). Duygusal istismarın dışında, çocukluk çağı istismar yaşantıları içinde duygusal ihmalin de etkileri önemlidir.

Çocuk ihmali olarak en sık ortaya çıkan ihmal türleri fiziksel ihmal ve duygusal ihmaldir (Taner ve Gökler, 2004). Güloğlu, Kararırmak ve Emiral (2016) yaptıkları çalışmada, ülkemizde fiziksel istismar oranının %45; cinsel istismar oranının %3; ihmal oranının %25 olduğunu ve 7-18 arası yaşlardaki her iki çocuktan birinde duygusal istismar yaşantısı görüldüğünü belirtmişlerdir.

Dünya Sağlık Örgütü 2012-2014 Çocuklara Yönelik İstismar araştırma sonuçlarına göre duygusal istismar %36,3 ile her iki cinsiyette de en yüksek oranı vermiştir. Yetişkinlerle yapılan bu araştırma sonucuna göre yetişkinlerin %36,3'nün çocukluklarında duygusal istismar yaşadığı tespit edilmiştir (Ajilian Abbasi vd.,2015). Türkiye'de Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu'nun yaptığı bir çalışmada çocukların % 46'sının, Türkiye genelinde yapılan bir çalışmaya göre de % 45'inin ihmal/istismara uğradığı belirlenmiştir (Bahar, Savaş ve Bahar, 2009). ABD'de ise 2003'te yapılan bir çalışmanın verilerine göre çocukların yaklaşık % 1'i istismar, % 1,5'i ihmale uğramaktadır ve bu oranların var olanın çok az bir kısmı olduğu düşünülmektedir (Dubowitz, 2005).

Skuse (1989), okul öncesi dönem çocukları için süreklilik gösteren ihmal ve istismarın sonuçlarının boy ve kilodaki farklılaşmanın yanında baş çevresi büyümemesi olarak da kendini gösterebileceğini, sosyal olgunluk kazanmakta problem yaşayacaklarını, sosyal yeterlilik gösteren davranışlardan ziyade sessizleşip fark edilmek istememe eğiliminde olacaklarını, duygusal istismarın şiddetli olduğu vakalarda özellikle dil gelişiminin etkileneceğini, dikkat sürelerinin kısıtlı olacağını ve sosyal olarak kalabalık bir ortama girilmediği takdirde belirtilerin anlaşılmasının en zor olduğu istismar türünün duygusal istismar olduğunu belirtmiştir. Duygusal istismar yaşayan çocuklar kendilerini ailelerinden ayrı gibi gösteren davranışlar göstermekte, bağımlı kişilik yapıları geliştirmekte, değersizlik hissetmekte, uyumsuz ve saldırgan davranışlar sergileyebilmektedirler (Paavilainen ve Tarkka, 2003).

Yetişkinlerin büyük bölümü, istismarın çocuklarının hayatını kötü etkilediğini; bazı yetişkinler ise çocuklarına yönelik gerçekleştirdikleri bu olumsuz davranışların bir "ders" olduğunu, bazıları ise çocuğunun böylece daha söz dinleyen ve çevreye karşı terbiyeli davrandıklarını belirtmişlerdir. Yetişkinler bu ifadelerine rağmen, çocuklarına uyguladıkları istismar davranışlarından dolayı üzüntü ve pişmanlık duyduklarını belirtmişlerdir. Yetişkinler açısından bakıldığında çocuklarına uyguladıkları istismarın, çocuklar üzerinde olumlu ya da olumsuz etki bıraktığı yada etkilerinin hiç fark edilmediği yönünde çeşitli görüşlere sahip oldukları görülmektedir (UNİCEF, 2010).

Duygusal istismarın yıkıcı etkileri göz önüne alındığında, alan yazında okul öncesi dönemde çocuğa sahip ebeveynlerin tutumları ile duygusal istismar potansiyelleri arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmaya rastlanılmamıştır. Yapılan bu çalışma, ebeveynler ve araştırmacılar tarafından gizil kalan duygusal istismar davranışının farkındalığının artmasının yanı sıra, çocuklara yönelik negatif davranışların önlenmesi, risk altında olan ve dezavantajlı gruplarının belirlenmesi ve bütün olumsuzların giderilmesi, sağlıklı nesillerin yetişmesi adına gerekli önlemlerin alınması ve müdahale programlarının oluşturulması açısından önemlidir.

1.1. Araştırmanın Amacı

Alan yazında yer alan bulgular ve duygusal istismarın etkileri göz önüne alındığında bu araştırmanın amacı "4-6 Yaş Çocuğa Sahip Annelerin Duygusal İstismar Potansiyellerinin Yordayıcısı Olarak Ebeveyn Tutumları"nın incelenmesidir.

1.2. Araştırma Problemi

Bu bağlamda araştırmanın amacı doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

i. Annelerin duygusal istismar potansiyelleri ile demokratik, otoriter, aşırı koruyucu ve izin verici ebeveyn tutumları arasında ilişki var mıdır?

ii. Ebeveyn tutumları annelerin duygusal istismar potansiyellerini yordamakta mıdır?

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada 4-6 yaş çocuğa sahip annelerin duygusal istismar potansiyellerinin yordayıcısı olarak ebeveyn tutumlarının incelenmesi amaçlandığından, tarama modeli türlerinden ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Bu model genel tarama modeli içerisinde yer almaktadır ve iki ya da ikiden fazla değişken arasındaki ilişkinin varlığı ya da derecesini belirlemeyi amaçlamaktadır (Cohen, Manion ve Morrison, 2000; Karasar, 2012).

2.2. Araştırmanın Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu Karabük il merkezinde yaşayan ve 4-6 yaş aralığında çocukları olan anneler (n=219) oluşturmaktadır. Çalışma grubunun seçilmesinde amaçlı örnekleme yöntemlerinden kartopu/zincir örnekleme yöntemi

kullanılmıştır. Bu teknikte amaç zengin veri elde edebilmektir. Kartopu örnekleme yönteminde, örnekleme aşaması katılımcılardan birine ulaşılarak başlamaktadır. İlk katılımcıyla yapılan uygulama sonrasında, katılımcının önerdiği diğer kişiler çalışma grubuna dâhil edilmektedir. Bu şekilde çalışma grubunun sayısı gittikçe artarak, uygulama devam etmektedir. Belli bir süre sonra araştırma için yeterli sayıya ulaşıncaya, örneklem oluşturma süreci sonlandırılmaktadır (Creswell, 2013; Patton, 2005; Gürbüz ve Şahin 2014). Çalışma grubuna ilişkin demografik özellikler Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1.

Çalışma Grubuna İlişkin Demografik Özellikler

Değişkenler	Alt Kategoriler	n	%
Çocukların Cinsiyeti	Kız	101	46,1
	Erkek	118	53,9
Çocukların Yaşı	4 Yaş	71	32,4
	5yaş	76	34,7
	6 Yaş	72	32,9
Çocuk Sayısı	Tek Çocuk	54	24,7
	2 çocuk	102	46,6
	3 ve üstü	63	28,8
Anne Yaş	20-29	77	35,2
	30-39	125	57,1
	40-49	17	7,8
Anne Eğitim Durumu	İlköğretim	38	17,4
	Lise	136	62,1
	Üniversite	44	48,5
	Y.L/Doktora	1	5
Gelir Durumu	Düşük	7	3,2
	Orta	95	43,4
	İyi	105	47,9
	Çok İyi	12	5,5
Toplam		219	100

Araştırmaya katılan çocukların %46,1’i (n=101) kız, %53,9’u (n=118) erkek çocuğudur. Çocukların %71’i (n= 32,4) yaş, %76’sı (n=34,7) 5 yaş ve %72’si (n=32,9) 6 yaş grubundadır. Ebeveynlerin sahip oldukları çocuk sayısı incelendiğinde %24,7’si (n=54) tek çocuk, %46,6’sı (n=102) iki çocuk, %28,8’i (n=63) üç ve daha üstü sayıda çocuğa sahiplerdir. Annelerin yaşları incelendiğinde %35,2’si (n=77) 20-29 yaş aralığında, %57,1’i (n=125) 30-39 yaş aralığında, %7,8’i (n=17) 40-49 yaş aralığında yer almaktadır. Annelerin eğitim durumu incelendiğinde %17,4’ü (n=38) ilköğretim, %62,1’i (n=136) lise, %20,1’i (n=44) üniversite ve %0,5’inin (n=1) lisansüstü düzeyde mezun olduğu görülmektedir. Ailelerin gelir durumu incelendiğinde %3,2’sinin (n=7) düşük (1000-2000 TL), %43,4’ünün (n=95) orta (2000-4000 TL), %47,9’unun (n=105) iyi (4000-6000 TL), %5,5’inin (n=12) (6000 TL ve üzeri) çok iyi düzeyde olduğu görülmektedir.

2.3. Veri toplama araçları

Araştırmada demografik bilgileri toplamak amacıyla kişisel bilgi formu, annelerin duygusal istismar potansiyellerini ölçmek amacıyla “3-6 Yaş Çocuğa Sahip Ebeveynlere Yönelik Duygusal İstismar Potansiyeli Ölçeği” ve ebeveynlerin tutumlarını belirlemek amacıyla “Ebeveyn Tutum Ölçeği” kullanılmıştır.

2.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Kişisel bilgi formu çocukların yaşı, cinsiyeti, ebeveynlerin yaşı, eğitim durumu, sahip olunan çocuk sayısı ve gelir durumuna ilişkin bilgileri toplamak amacıyla araştırmacılar tarafından hazırlanmıştır.

2.3.2. 3-6 Yaş Çocuğa Sahip Ebeveynlere Yönelik Duygusal İstismar Potansiyeli Ölçeği (DİPO)

DİPO, Pekdoğan ve Kanak (2019) tarafından geliştirilmiştir. 50 maddeden oluşan nedensel ve önleyici olmak üzere iki alt boyutu olan ölçme aracı 3-6 yaş çocuğa sahip ebeveynlerin duygusal istismar potansiyellerini ölçmeyi amaçlamaktadır. Likert tipi olan ölçme aracı, hiçbir zaman (1), nadiren (2), ara sıra (3), çoğu zaman (4), her zaman (5) " ifadelerini içermektedir. Nedensel alt boyutu, ebeveynlerin çocuklarına yönelik duygusal istismara neden olan davranışlarını ölçmektedir. Bu boyutta çocuğu cezalandırma, isteklerini görmezden gelme, odaya kapatma, tehdit etme görmezden gelme gibi ifadeler yer almaktadır. Ölçme aracının nedensel alt boyutunda 29 madde yer almaktadır. Bu boyuttan elde edilecek, en düşük puan 29, en yüksek puan ise 145’dir. Nedensel alt boyutunda ters puanlanan madde yer almamaktadır. Yüksek puan ebeveynlerin, çocuklarına yönelik duygusal istismar potansiyellerinin yüksek olduğunu göstermektedir. Ölçme aracının önleyici alt boyutu ise, ebeveynlerin çocuklarına yönelik duygusal istismarı önleyici maddeleri içermektedir. Bu boyutta çocuğu mutlu etmek, ona saygı duymak, sarılmak, çocuğun duygularını rahatça ifade etmesi, açık iletişime ilişkin maddeler yer almaktadır. Önleyici alt boyutunda 21 madde yer almaktadır. Maddelerin tamamı ters puanlanmaktadır. Bu boyuttan elde edilebilecek en düşük puan

21, en yüksek puan 105'dir. Yüksek puan ebeveynlerin çocuklarına yönelik duygusal istismarı önleme davranışlarının yüksek olduğunu göstermektedir. Ölçeğin alt boyutlarına ilişkin güvenilirlik katsayıları incelendiğinde ise, nedensellik ve önleyici alt boyutlarının cronbach alfa güvenilirlik katsayıları ,96 olarak, ölçeğin tamamının güvenilirlik katsayısı ise ,97 olarak hesaplanmıştır (Pekdoğan ve Kanak, 2019). Bu çalışmada ise ölçeğin nedensel alt boyutuna ilişkin cronbach alfa güvenilirlik katsayısı ,89 olarak önleyici alt boyutuna ilişkin cronbach alfa güvenilirlik katsayısı ,88 olarak ölçeğin tamamının güvenilirlik katsayısı ise ,93 olarak hesaplanmıştır.

2.3.3. Ebeveyn Tutum Ölçeği (ETÖ)

ETÖ, Demir ve Şendil (2008) tarafından geliştirilmiştir. 46 maddeden oluşan, demokratik, otoriter, aşırı koruyucu ve izin verici olmak üzere dört boyuttan oluşan ölçek, 2-6 yaş arası çocuğa sahip ebeveynlerin çocuklarını yetiştirirken gösterdikleri ebeveynlik tutumlarının belirlenmesini amaçlamaktadır. Bir boyuttan alınan yüksek puan, boyuta ilişkin tutumun uygulandığını ifade etmektedir. Likert tipi olan ölçme aracı, her zaman böyledir (5); çoğunlukla böyledir (4); bazen böyledir (3); nadiren böyledir (2) ve hiçbir zaman böyle değildir (1) ifadelerini içermektedir. ETÖ alt boyutlarının boyutlarının Cronbach alfa güvenilirlik katsayıları demokratik boyut için ,83, otoriter boyut için ,76, aşırı koruyucu boyut için ,75 ve izin verici boyutu için ,74 olarak hesaplanmıştır (Demir ve Şendil, 2008). Bu çalışmada ise Cronbach alfa güvenilirlik katsayıları demokratik boyut için; ,85, otoriter boyut için; ,71, aşırı koruyucu boyut için; ,72 ve izin verici boyutu için; ,60 olarak hesaplanmıştır.

2.4. Veri Toplama Süreci

Araştırma Karabük ilinde gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın verileri çevrimiçi dokümanlar aracılığıyla toplanmıştır. Çalışma gönüllülük ilkesine göre yürütülmüştür. Çalışmaya katılmayı kabul eden 4-6 yaş çocuğa sahip ve çocuğu okul öncesi eğitim almaya devam eden 285 anneye ölçme araçları uygulanmıştır.

2.4. Verilerin Analizi

Eksiksiz doldurulduğu belirlenen 219 ölçme aracı değerlendirmeye alınmıştır. Elde edilen veriler istatistik programına işlendikten sonra analizler yapılmıştır. Öncelikle elde edilen verilere normallik testi yapılmış ve verilerin dağılımı incelenmiştir. Verilerin normal dağılım gösterdiği ($p>,05$) ve regresyon analizinin "doğrusallık" ve "çok değişkenli normallik" varsayımlarının karşılandığı görülmüştür. Değişkenler arasındaki ilişki Pearson Korelasyon katsayısı, duygusal istismar potansiyellerinin yordayıcılarını belirlemek için ise "çoklu regresyon" analizi yapılmıştır. Bulgular ,01 ve ,05 anlamlılık düzeyinde değerlendirilmiştir.

3. BULGULAR

Annelerin duygusal istismar potansiyelleri ile diğer değişkenler arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla pearson korelasyon katsayısına bakılmış ve bulgular Tablo 2.de sunulmuştur.

Tablo 2.

Araştırmanın temel değişkenleri arasındaki basit korelasyon katsayıları, ortalama ve standart sapma değerleri

Değişkenler	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
(1)Nedensel	1					
(2)Önleyici	,702**	1				
(3)Demokratik	-,330**	,526**	1			
(4)Otoriter	,493**	,494**	-,457**	1		
(5)Aşırı Koruyucu	-,093	-,175**	,250**	-,151*	1	
(6)İzin Verici	,068	,143*	-,141*	,176**	,018	1
Ortalama	39,36	36,14	73,65	20,15	37,15	19,17
SS	12,17	11,74	8,47	5,53	5,37	6,34

** $p<,01$ * $p<,05$

Tablo 2'de yer alan basit korelasyon katsayıları incelendiğinde annelerin duygusal istismara neden olan davranışları ile demokratik ebeveyn tutumları arasında negatif yönlü ($r=-,330$ **, $p<, 01$), otoriter tutumları arasında ise ($r=,493$ **, $p<, 01$) pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Annelerin duygusal istismarı önleyici davranışları ile demokratik ebeveyn tutumları arasında pozitif yönlü ($r=,526$ **, $p<, 01$), otoriter tutumları arasında ($r=,494$ **, $p<, 01$) pozitif yönlü, aşırı koruyucu tutumları arasında negatif yönlü ($r=-,175$ **, $p<, 01$), izin verici tutumları arasında ise ($r=,143$ *, $p<,05$) pozitif yönlü ilişki olduğu görülmektedir. Bu sonuçlara göre annelerin duygusal istismar potansiyellerinin, demokratik ve otoriter tutumla olan ilişkisi, diğer değişkenlerle olan ilişkilerinden daha yüksektir.

Annelerin duygusal istismar potansiyellerini yordayan ebeveyn tutumlarına ilişkin değişkenleri belirlemek amacıyla çoklu regresyon analizi yapılmıştır. Regresyon eşitliğine duygusal istismar potansiyellerine ilişkin nedensel ve önleyici alt boyutlar

ile ölçme aracının toplam puanının bağımlı değişken olarak, ebeveyn tutumlarının alt boyutları olan demokratik, otoriter, aşırı koruyucu ve izin verici tutum ise bağımsız değişken olarak alınmıştır. Bulgular tablolarda sunulmuştur.

Tablo 3.

Annelerin duygusal istismar potansiyellerinin nedensel alt boyutunun yordayıcılarına ilişkin çoklu regresyon bulguları

Değişkenler	B	S.H.	β	T	P
Sabit	34,876	9,780		3,556	,000**
Demokratik	-,197	,098	-,137	-2,021	,044*
Otoriter	,961	,147	,437	6,532	,000**
Aşırı Koruyucu	,019	,138	,008	,137	,891
İzin Verici	-,055	,115	-,029	-,479	,632
R=,508	R ² =,258				
F _(4,214) =18,579	P=,000				

**p<,01 *p<,05

Tablo 3'te yer alan bulgular incelendiğinde annelerin demokratik, otoriter, aşırı koruyucu ve izin verici ebeveyn tutumları, duygusal istismar potansiyellerini nedensel boyutu ile orta düzeyde ve anlamlı bir ilişki vermektedir (R=,508, R²=,258, p<,01). Regresyon denkleminde giren değerler açısından annelerin demokratik ebeveyn tutumları (β =-,137, t=-2,021, p<,05) ve otoriter ebeveyn tutumlarının (β =,437, t=6,532, p<,05) annelerin duygusal istismar potansiyellerine neden olan davranışlarını yordamada anlamlı olduğu görülmüştür. Sonuç olarak annelerin duygusal istismar potansiyellerinin nedensel alt boyutunu etkileyen değişkenlerin demokratik ve otoriter ebeveyn tutumu olduğu söylenebilir. Annelerin duygusal istismar potansiyellerinin önleyici alt boyutunun yordayıcılarına ilişkin çoklu regresyon bulguları Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4.

Annelerin duygusal istismar potansiyellerinin önleyici alt boyutunun yordayıcılarına ilişkin çoklu regresyon bulguları

Değişkenler	B	S.H.	β	T	P
Sabit	61,983	8,755		7,080	,000**
Demokratik	-,511	,087	-,369	-5,853	,000**
Otoriter	,666	,132	,314	5,062	,000**
Aşırı Koruyucu	-,078	,124	-,036	-,630	,529
İzin Verici	,066	,103	,036	,641	,522
R=,600	R ² =,361				
F _(4,214) =30,165	P=,000				

**p<,01 *p<,05

Annelerin demokratik, otoriter, aşırı koruyucu ve izin verici ebeveyn tutumları, duygusal istismar potansiyellerini önleyici boyutu ile orta düzeyde ve anlamlı bir ilişki vermektedir (R=,600, R²=,361, p<,01). Regresyon denkleminde giren değerler açısından annelerin demokratik ebeveyn tutumları (β =-,369, t=-5,853, p<,05) ve otoriter ebeveyn tutumlarının (β =,314, t=5,062, p<,05) annelerin duygusal istismar potansiyellerini önleyici davranışlarını yordama da anlamlı olduğu görülmüştür. Sonuç olarak annelerin duygusal istismar potansiyellerinin önleyici alt boyutunu etkileyen değişkenlerin demokratik ve otoriter ebeveyn tutumu olduğu söylenebilir. Annelerin duygusal istismar potansiyellerinin yordayıcılarına ilişkin çoklu regresyon bulguları Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5.

Annelerin duygusal istismar potansiyellerinin yordayıcılarına ilişkin çoklu regresyon bulguları

Değişkenler	B	S.H.	β	T	P
Sabit	96,858	16,628		5,825	,000
Demokratik	-,708	,166	-,272	-4,271	,000
Otoriter	1,627	,250	,408	6,507	,000
Aşırı Koruyucu	-,059	,235	-,014	-,251	,802
İzin Verici	,011	,196	,003	,056	,956
R=,589	R ² =,347				
F _(4,214) =28,368	P=,000				

**p<,01 *p<,05

Annelerin demokratik, otoriter, aşırı koruyucu ve izin verici ebeveyn tutumları, duygusal istismar potansiyelleri ile orta düzeyde ve anlamlı bir ilişki vermektedir (R=,589, R²=,347, p<,01). Regresyon denkleminde giren değerler açısından annelerin demokratik ebeveyn tutumları (β =-,272, t=-4,271, p<,05) ve otoriter ebeveyn tutumlarının (β =,408, t=6,507, p<,05) annelerin duygusal istismar potansiyelleri davranışlarını yordama da anlamlı olduğu görülmüştür. Sonuç olarak annelerin duygusal istismar potansiyellerinin etkileyen değişkenlerin demokratik ve otoriter ebeveyn tutumu olduğu söylenebilir.

4. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu çalışmada 4-6 yaş çocuğa sahip annelerin duygusal istismar potansiyelleri ve ebeveyn tutumları arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışmanın ilk araştırma sorusu olan annelerin duygusal istismar potansiyelleri ile demokratik, otoriter, aşırı koruyucu ve izin verici ebeveyn tutumları arasında ilişki var mıdır? sorusuna yanıt aranmıştır. Annelerin duygusal istismar potansiyelleri ile ebeveyn tutumları arasındaki ilişkiye yönelik basit korelasyon katsayıları incelendiğinde annelerin duygusal istismara neden olan davranışları ile demokratik ebeveyn tutumları arasında negatif yönlü zayıf düzeyde, otoriter tutumları arasında ise pozitif yönlü orta düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Annelerin duygusal istismarı önleyici davranışları ile demokratik ve otoriter ebeveyn tutumları arasında pozitif yönlü orta düzeyde bir ilişki olduğu görülürken aşırı koruyucu tutumları arasında negatif yönlü zayıf, izin verici tutumları arasında pozitif yönlü zayıf ilişki olduğu saptanmıştır. Yapılan çalışmalar incelendiğinde, literatürde araştırma bulgusu ile uyumlu çalışmaların olduğu görülmektedir. Örneğin; Berkmen ve Okray (2015) çocukların ebeveynlerinden kaynaklanan istismar ve ihmalkar davranışları belirlemek amacıyla yaptıkları çalışmalarında da ebeveyn tutumları ile çocuk istismarı davranışları arasında ilişki olduğunu bulmuşlardır. Howard ve Brooks-Gunn (2009), çocuk ihmal ve istismarını önlemede ev ziyareti programlarının rolünü inceledikleri çalışmalarında olumlu ebeveynlik davranışlarının çocuk istismarı oranını düşürdüğü sonucuna ulaşılmıştır. Bir başka çalışmada da çocuk istismarı potansiyeli zorlayıcı ebeveynlik yaklaşımları ile pozitif olarak ilişkili ve hassas ve tutarlı ebeveynlik ile negatif ilişkili olarak belirlenmiştir (Margolin vd., 2003).

Aileyle ilgili faktörler çocuğun sağlık ve gelişimini etkileyen en temel faktörlerden biridir. Özellikle ebeveynlik tarzı ebeveyn-çocuk ilişkisi için duygusal bir iklim sağladığından önemli etkileri olabilir (Baumrind, 1967). Ebeveynlerin çocuklarına karşı demokratik tutum sergilemeleri anne-babanın çocuklarıyla daha sağlıklı ve etkili bir şekilde iletişim kurmalarını sağlamaktadır. Bu çalışmada sonucuna göre demokratik ebeveynlik tutumuna sahip annelerin duygusal istismar potansiyelleri azalmakta, otoriter ebeveynlik tutumuna sahip annelerin ise duygusal istismar potansiyelleri artmaktadır. Bu durumda çocuklarına yeterli duygusal desteği sağlayan demokratik ebeveynlerin duygusal istismara yönelik davranışlardan daha çok kaçındıkları söylenebilir. Otoriter tutuma sahip ebeveynler çocuklarına yüksek kontrol ve düşük sıcak ilgi gösterirken demokratik tutum sergileyen ebeveynler yüksek kontrol ve yüksek sıcak ilgi göstermektedir. Demokratik tutuma sahip ebeveynler; çocuğun dengeli bir kişilik geliştirmesine olanak sağlamaktadırlar. Bu tutum ebeveyn tarafından çocuğa hoşgörü, güven ve destek sağladığı için en başarılı ebeveyn tutumu olarak bilinmektedir. Demokratik ortamın olduğu evlerde, bütün bireylerin birbirlerine karşı hak ve sorumlulukları, ortakça koyulmuş ve herkesin uyduğu kurallar bulunmaktadır. Böylesi bir ortamda çocuklar demokratik yaşam konusunda deneyim kazanmakta ve özerk olabilmektedirler (Özyürek ve Tezel Şahin, 2010). Arnott ve Brown, 2013, tarafında yapılan bir araştırma da olumlu ve demokratik ebeveyn tutumlarının sergilendiği ortamlarda yetişen çocukların sosyal, duygusal ve zihinsel gelişimlerinin olumlu yönde etkilendiği sonucuna ulaşılmıştır.

Otoriter ebeveynlik ise yüksek ebeveyn kontrolü, sözlü düşmanlık, kısıtlayıcılık ve diğer cezai disiplin stratejileri ile karakterize edilebilir (Robinson ve ark. 1995). Rodriguez (2010) çalışmasında, artan çocuk istismarı potansiyelinin ebeveynlerin çocuklarına sert ve aşırı tepkisel yaklaşımlarıyla yani otoriter ebeveynlik tarzlarıyla ilişkili olduğunu bulmuştur. Ebeveynlerin çocuklarına karşı olumlu tutum sergilemeleri, disiplin etme yöntemlerini bilmeleri, çocuğa sevgi ve şefkatle yaklaşmaları çocuğa kendi davranışlarını kontrol etmeyi öğretmektedir. Dolayısıyla çocuklarına belli kurallar içerisinde özgürlük tanıyan, fiziksel ve ruhsal gereksinimlerini gideren ebeveynler çocuklarıyla olumlu ilişkiler kurarken, çocuklarına aksi şekilde davranan ebeveynler ise izleri yaşam boyu devam eden duygusal istismarı çocuklarına uygulamaktadırlar.

Çalışmada ikinci olarak "ebeveyn tutumları annelerin duygusal istismar potansiyellerini yordamakta mıdır? sorusuna yanıt aranmıştır. Sonuçta annelerin demokratik ve otoriter ebeveyn tutumlarının duygusal istismar potansiyellerinin hem nedensel hem de önleyici alt boyutlarının yordayıcısı olduğu görülmüştür. Çalışmada annelerin demokratik ve otoriter ebeveyn tutumlarına sahip olmalarının duygusal istismar potansiyelini önlemeye yönelik davranışlarını da artırdığı sonucuna ulaşılmıştır. Annelerin otoriter ebeveynlik tutumuna sahip olmalarının duygusal istismarı önlemeye yönelik davranışları arttırması çelişkili bir sonuç gibi düşünülebilir. Ancak alan yazında Türk toplumu ve benzeri diğer kolektivist kültürlerde ebeveyn disiplini ve sıcaklığının birbirinin karşısında değil birbirini tamamlayan bit bütün olarak algılandığı ifade edilmektedir (Kağıtçıbaşı, 2007). Yani ebeveynlik tarzlarının etkileri kültürel bağlama göre değişebilir. Kağıtçıbaşı'nın (1980), çocuğun değeri adlı çalışmasında, ailenin, çocuğun sahip olmasını en çok istediği iki özellik arasından, Türk ailelerin % 60'ı (Kadın % 59, Erkek %61) "anne-babanın sözünü dinlemeleri"ni istediklerini belirtmişlerdir. Türk kültüründe ebeveynlerin çocuklarından daha çok itaat beklentileri otoriterliği de olumsuz olarak görmemelerine neden olabilir. Otoriter ebeveyn tutumları çocuğun hak ve özgürlüklerini her ne kadar kısıtlamış gibi görünse de bizim kültürümüzde aynı zamanda çocukların doğru seçimler yapmaları ve kendi davranışlarını kontrol etmelerini öğretmeyi sağlayan destekleyici bir yaklaşım olarak da görülebilir. Yani Türk kültüründe anne-babanın kontrolünün çocuk üzerinde her zaman olumsuz etkisi olmayabilir. Bunun yanı sıra araştırma bulgularının bu şekilde ilerlemesinin nedenlerinden birisi de ebeveynlerin kendi aile büyüklerinden görmüş oldukları ve benimsedikleri çocuk yetiştirme biçimlerini kendi çocuklarına uygulamalarıdır. Günümüz toplumlarındaki sosyo- ekonomik ve kültürel değişimler, kuşak değişimi, yaşanan bölgeye ait kültürel özellikler, tek çocuk sahibi olma gibi durumlar, ebeveynlerin çocuklarına daha korumacı ve baskıcı yaklaşımlarına, çocuklarını dıştan denetlemelerine neden olmaktadır. Aslında ebeveynlerin bu davranışları çocuklarını dışsal ve içsel tehlikelerden koruma amaçlı yaptıkları, bu konuda bilinçli oldukları ve duygusal istismar potansiyelini önleme davranışlarının da bu duruma bağlı olarak arttığı düşünülmektedir.

Ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumlarının temelinde kültürel farklılıklar etkili olmakla birlikte ebeveynlerin kişilik yapısı ve kaynakları, çocuğun kişilik özellikleri (mizaç gibi) ve bağlamsal stres ve destek faktörleri de hem ebeveynlerin hangi ebeveyn tutumu benimseyeceklerini hem de benimsenen tutumun çocuk üzerindeki etkilerini belirleyebilmektedir (Sümer, Gündoğdu Aktürk, ve Helvacı, 2010). Ebeveyn-çocuk arasındaki ilişki, sadece çocuğu etkilememekte, her iki bireyde bu süreçten karşılık olarak etkilenmektedir (Maccoby, 2002). Örneğin; Işıkoğlu Erdoğan, Yoleri ve Tetik (2017) araştırmalarında çocukların mizaç özellikleri ve ebeveyn tutumları arasındaki ilişki olduğunu bulmuşlardır. Ayrıca İnanç, Altıntaş ve Barış (2015) çalışmalarında ebeveynlerin kişilik özelliklerinin ebeveyn tutumlarını belirlemede önemli olduğunu bulmuşlardır.

Bununla birlikte ülkemizde ebeveyn tutumlarını belirlemek için yapılan çalışmalarda genellikle aileler demokratik olduklarını belirtmektedirler (Sak vd., 2015). Alpoğuz (2014), araştırmasında ebeveynlerin eğitim düzeyi arttıkça, çocukların algılanan anne- baba demokratik tutumlarının arttığını ve eğitim düzeyi azaldıkça otoriter tutum algılarının arttığını belirtmiştir. Ancak bu çalışmalar genellikle ebeveynlerin kendilerine ilişkin objektif değerlendirme yapmadıklarını konusunda sınırlılık oluşturmaktadır. Anne babanın çocukla ilişkisini belirlemede kültür önemli bir belirleyici olabilmektedir. Özellikle ülkemizin gelenekselcilik ve muhafazakarlıkla ilişkili olan kolektivist bir kültüre sahip olduğu dikkate alındığında demokratik ebeveyn tutumundan ziyade otoriter ebeveynlik stiline yaygın olarak görülmesi beklenebilir. Bu da bizim kültürümüz için otoriter ebeveynlik stiline aynı zamanda istismarı önlemeyi arttırabileceği şeklinde açıklanabilir.

Çalışmada ayrıca aşırı koruyucu ebeveyn tutumu ve annelerin duygusal istismarı önleyici davranışları arasında da negatif yönlü bir ilişki olduğu görülmüştür. Yani annelerin koruyuculuğu arttıkça duygusal istismarı önlemeye ilişkin puanları azalmaktadır. Aşırı koruyucu ebeveyn tutumunda, çocuk ebeveyn tarafından çok fazla kontrol edilmekte ve ebeveynler çocuğun üzerine fazla eğilmektedirler (Alisinanoğlu, 2003). Çocuğa yönelik bu davranışların sonucunda, çocuklar yetiştikine fazlaca bağımlı, kendine güvenemeyen ve duygusal yıkımları fazlaca olan bireyler olarak yetişmektedirler. Bu süreç çocuğun sağlıklı fiziksel ve ruhsal gelişimini dolayısıyla bağımsız bir kişilik olmasını engellemekte, okula uyum ve akademik başarıları üzerinde olumsuz etki yaratmaktadır (Günalp, 2007). Bunun yanı sıra alan yazında yapılan bazı araştırmalar demokratik ve otoriter anne babalıkta yüksek düzeyde olduğu kabul edilen disiplin (kontrol) boyutu yerine davranışsal ve psikolojik kontrol kavramını ortaya atmışlardır (Barber, 1996; Barber, Maughan ve Olsen, 2005). Davranışsal kontrol, ebeveynlerin çocuklarının davranışlarını denetleme ve kontrol etme olarak tanımlanırken, psikolojik kontrol ise çocuğun ne hissedeceği ve düşüneceğini kontrol etmek olarak tanımlanmaktadır. Davranışsal kontrol, çocuk ve ebeveyn açısından olumlu sonuçlar içerirken, psikolojik kontrol kavramı ise aşırı müdahale, sevgiyi geri çekme gibi olumsuz davranışlarla sonuçlanmaktadır (Sümer, Aktürk ve Helvacı, 2010). Dolayısıyla bu bilgiler ışığında, artık demokratik yaklaşım gibi otoriter yaklaşımın da çocuklarda ve ebeveynlerde olumlu yönlere davranış değişikliğine neden olduğu söylenebilir.

Araştırmanın sonuçları incelendiğinde, annelerin duygusal istismar potansiyellerinin, demokratik ve otoriter tutumla olan ilişkisi, diğer değişkenlerle olan ilişkilerinden daha yüksek olduğu görülmektedir. Araştırmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda, ebeveynlerin duygusal istismar potansiyelleri ve tutumları arasındaki ilişkinin ele alınmaması, alan yazındaki bulguların yeterince tartışılmamasına neden olmuştur. Duygusal istismarın ebeveynler açısından farkındalığının artırılmasının, çocuklara uygulanan olumsuz davranışların azaltılmasında etkili olacağı düşünülmektedir. Bu doğrultuda ebeveynlere, çocuklarına yönelik davranışlarını olumlu yönde geliştirici ve farkındalık arttırıcı eğitimler verilebilir. Alan yazın incelendiğinde ise özellikle okul öncesi dönemde ebeveynlerin duygusal istismar farkındalıkları ya da bununla ilişkili konularda yapılan çalışmaların eksikliği görülmektedir. Araştırmacılar bu konuyla ilgili nitel, nicel ya da deneysel desende çalışmalar yaparak duygusal istismar konusunun yaygınlığını arttırabilirler.

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı

Araştırmanın planlanması, veri toplama aşaması, verilerin analizi ve raporlaştırma sürecinde etik ilke ve kurallara uyulmuştur.

Yazarların Makaleye Katkı Oranları

Araştırmada yer alan yazarların tamamı, araştırmaya eşit oranda katkı sunmuşlardır.

Çıkar Beyanı

Araştırmada çıkar çatışması bulunmamaktadır.

5. KAYNAKÇA

Ajilian Abbasi, M., Saeidi, M., Khademi, G., Hoseini, B. L., & Emami Moghadam, Z. (2015). Child maltreatment in the World: A Review Article. *International Journal of Pediatrics*, 3(1.1), 353-365.

Alisinanoğlu, F. (2003). Çocukların denetim odağı ile algıladıkları anne tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 1(1), 97-107.

- Alpoğuz, D. U. (2014). *Algılanan ana-baba tutumlarının ilköğretim öğrencilerinin okumaya yönelik tutumlarına ve Türkçe dersi akademik başarılarına etkisi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ahi Evran Üniversitesi, Kırşehir.
- American Academy of Pediatrics. Committee on Psychosocial Aspects of Child and Family Health, (1998). *Guidance for effective discipline Pediatrics*, 101 (4), 723-728.
- Arnott, B., & Brown, A. (2013). An exploration of parenting behaviours and attitudes during early infancy: Association with maternal and infant characteristics. *Infant and Child Development*, 22, 349-361.
- Bahar, G., Savaş, H. A., & Bahar, A. (2009). Çocuk istismarı ve ihmali: bir gözden geçirme. *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 4(12), 51-65.
- Barber, B. K. (1996). Parental psychological control: Revisiting a neglected construct. *Child development*, 67(6), 3296-3319.
- Barber, B. K., Maughan, S. L., & Olsen, J. A. (2005). Patterns of parenting across adolescence. *New directions for child and adolescent development*, 2005(108), 5-16.
- Baumrind D. (1967). Child care practices anteceding three patterns of preschool behavior. *Genetic Psychology Monographs*. 75, 43-88.
- Berkmen, B., & Okray, Z. (2015). Çocuk İstismarı Ölçeği'nin Türkçe'ye çevirisi, geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*. 1, (2), 242-254.
- Cohen, L., Manion, L. & Morrison, K. (2000). *Research methods in education*. London New York: Routledge Falmer.
- Creswell, J. W. (2013). *Research Design: Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches*. New York: Sage.
- Demir, E. K., & Şendil, G. (2008). Parent Attitude Scale (PAS). *Turkish Psychology Bulletin*, 11(21), 15-25.
- Dubowitz, H. (2005). Preventing child neglect and physical abuse. *Pediatr Rev*, 23, 191- 196.
- Glaser, D. (2002). Emotional abuse and neglect (psychological maltreatment): A conceptual framework. *Child abuse & neglect*, 26(6-7), 697-714.
- Güçray, S. (1997). Ailede çocuğun istismarı ve ihmali. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2, 16.
- Güler, N., Uzun, S., Boztaş, Z., & Aydoğan, S. (2002). Anneleri tarafından çocuklara uygulanan duygusal ve fiziksel istismar/ihmal davranışı ve bunu etkileyen faktörler. *Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 24(3), 128-134.
- Gürbüz, S., & Şahin, F. (2014). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Howard, K. S., & Brooks-Gunn, J. (2009). The role of home-visiting programs in preventing child abuse and neglect. *The future of Children*, 19(2), 119-146.
- İşikoğlu Erdoğan, N., Yoleri, S., & Tetik, G. (2017). Ebeveyn tutumlarının okul öncesi dönemdeki çocukların mizaç özellikleri ile ilişkisinin incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (42), 226-239.
- İnanç, L., Altıntaş, M., & Barış, T. (2015). Ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumları ile kişilik yapıları arasındaki ilişki. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 3(5), 1731-1745.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1980). *Çocuğun değeri: Türkiye'de değerler ve doğurganlık*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2007). *Family, self and human development across cultures: Theory and applications* (genişletilmiş 2. baskı). Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum.
- Kandır A. & Alpan Y. (2008). Okul öncesi dönemde sosyal-duygusal gelişime anne-baba davranışlarının etkisi. *Aile ve Toplum Eğitim-Kültür Araştırma Dergisi*. 4(14):33-38.
- Karasar, N. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel.
- Maccoby, E. (2002). Parenting effects: Issues and controversies. J. G. Borkowski, L. S. Ramey & M. Bristol Power, (Ed.), *Parenting and the child's world: Influences on academic, intellectual and socialemotional development* (35-46). New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, Inc.

- Mammen, O. K., Kolko, D. J., & Pilkonis, P. A. (2002). Negative affect and parental aggression in child physical abuse. *Child Abuse & Neglect*, 26(4), 407-424.
- Margolin, G., Gordis, E. B., Medina, A. M., & Oliver, P. H. (2003). The co-occurrence of husband-to-wife aggression, family-of-origin aggression, and child abuse potential in a community sample. *Journal of Interpersonal Violence*, 18, 413-440.
- Martin, J. P., Stack, D. M., Serbin, L. A. & Schwartzman, A. E. (2012). Social problem solving in high-risk mother-child dyads: an intergenerational study. *Social Development*, 21(1), 47-67.
- Munkel, W. I. (1994). *Neglect and abandonment*. Child Maltreatment (Brodeur AE Eds.). GW medical Publishing St. Louis.
- Öngider, N. (2013). Boşanmış ve evli ailelerden gelen çocukları algıladıkları ebeveyn kabul-red düzeyleri ile psikolojik uyum düzeylerinin karşılaştırılması. *Klinik Psikiyatri*, 16, 164-174
- Özyürek, A. & Tezel Şahin, F. (2010). *Anne-baba olmak ve anne-babaların çocuk yetiştirme tutumları*. (Ed. Tülin Güler) Anne baba eğitimi içinde. Ankara: Pegem Akademi
- Paavilainen, E. & Tarkka, M-T. (2003). Definition and identification of child abuse by Finnish public health nurses. *Public Health Nursing*, 20(1), 49- 55.
- Patton, M. Q. (2005). *Qualitative Research*. New York: John Wiley & Sons, Ltd.
- Pekdoğan, S. & Kanak, M. (2019). Validity and Reliability study of the scale for emotional abuse potential of parents with children aged 3 to 6. *International Journal of Eurasia Social Sciences*, 10 (35), 654-366.
- Robinson CC, Mandlco B, Olsen SF, & Hart CH. (1995). Authoritative, authoritarian, and permissive parenting practices: Development of a new measure. *Psychological Reports*, 77, 819-830
- Rodriguez, C. M. (2010). Parent-child aggression: Association with child abuse potential and parenting styles. *Violence and Victims*, 25(6), 728-741.
- Runyan, D., Wattam, C., Ikeda, R., Hassan, F. & Ramiro. (2002). *Child abuse and neglect by parents and other caregivers*. In: World report on violence and health, Krug, E.G., Dahlberg, L.L., Mercy, C.A. (eds). World Health Organization, Geneva, 57-86.
- Sak, R., Sak, İ. T. Ş., Atli, S., & Şahin, B. K. (2015). Okul öncesi dönem: Anne baba tutumları. *Mersin University Journal of the Faculty of Education*, 11(3), 973-991.
- Skuse DH. (1989). Emotional abuse and neglect. *British Medical Journal*, 298 (6689), 1692-1694.
- Spertus IL, Yehuda R, Wong CM, Halligan S, Seremetis SV. (2003). Childhood emotional abuse and neglect as predictors of psychological and physical symptoms in women presenting to a primary care practice. *Child Abuse & Neglect*, 27, 1247-1258.
- Sümer, N., Gündoğdu Aktürk, E., & Helvacı, E. (2010). Anne-baba tutum ve davranışlarının psikolojik etkileri: Türkiye’de yapılan çalışmalara toplu bakış. *Türk Psikoloji Yazıları*, 13(25), 42-59.
- Şahin, B. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Taner, Y. & Gökler, B. (2004). Çocuk istismarı ve ihmali: Psikiyatrik Yönleri, *Hacettepe Tıp Dergisi*, 35, 82-86.
- Topçugil N. (2002). *Ankara Defterdarlığı gündüz çocuk bakım evine devam eden 3-6 yaş grubundaki çocukların aile işlevselliğinin ve aile işlevlerinin çocukların psikolojik, sosyal ve fiziksel gelişimleri üzerindeki etkisi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- UNICEF (2010) Türkiye temsilciliği çocuk istismarı ve ihmali raporu. Ankara.
<http://www.unicef.org.tr/files/bilgimerkezi/doc/cocuk-istismari-raporu-tr.pdf> adresinden 23.06.2019 tarihinde alınmıştır.
- World Health Organization (WHO). (1999). <http://www.who.int/mip2001/files/2017/childabuse.pdf> 22.06.2019 tarihinde alınmıştır.

6. EXTENDED ABSTRACT

Emotional abuse can be expressed as maltreatment resulting in negative psychological growth and development of the child. Naming, mocking, offending, damaging personal belongings, torturing or killing pets, excessive criticism, inappropriate or

extreme demands, restricting communication, habitual labeling or humiliation can be enumerated among the signs of emotional abuse. Emotional abuse victims can struggle by distancing themselves from the abuser, internalizing abusive words, or insulting the abuser. Emotional abuse can lead to abnormal or impaired attachment development and result in victims' self-blame for abuse, learned helplessness, and excessively passive behavior (Ajilian Abbasi et al., 2015).

It is seen that adults have various opinions with respect to the impact of the abuse they exert on children, such as positive, negative or no impact. While the majority of adults believe that abuse affects children's lives negatively; some state that these undesirable behaviors they exhibit towards their children are a "lesson", and others state that their children are rendered obedient and behaved in a decent manner thanks to it. Despite all these opinions, adults state that they feel upset and regretful about the abuse they applied (UNICEF, 2008). Considering the devastating effects of emotional abuse, no study examining the relationship between the attitudes of parents with preschool children and their potential for emotional abuse was found in the literature. This study is important as to the prevention of negative behaviors towards children, identification of risk groups and implementation of necessary measures in addition to raising awareness about the emotional abuse behavior that is neglected by parents and researchers. In this context, this study seeks answers to the following research questions: Is there a relationship between mothers' emotional abuse potential and other variables? Do parental attitudes predict mothers' potential for emotional abuse?

Because this study aims to examine the relationship between emotional abuse potential of mothers with 4-6-year-old children and their parental attitudes, a relational survey model has been administered. The study group consists of mothers with 4-6-year-old children (n = 219). The snowball/chain sampling method, one of the purposeful sampling methods, was used in the sample selection process.

In the study, a personal information form was used to collect demographic information, the "Emotional Abuse Potential for Parents with 3-6-Year-Old Children Scale" was used to measure mothers' emotional abuse potential and the "Parental Attitude Scale" was used to identify the attitudes of parents.

SPSS software was used for data analysis. In this framework, firstly, tests of normality were run and the distribution of data were screened. It has been observed that the distribution of the data is normal ($p > .05$) and the data meet the "linearity" and "multi-variate normality" assumptions of the regression analysis. Pearson Correlation coefficient was used to determine whether there is a significant relationship between the variables and "multiple regression" analysis was used to determine the predictors of emotional abuse potential.

When the simple correlation coefficients regarding the relationship between mothers' emotional abuse potential and their parental attitudes are examined, it is seen that there is a significantly negative and weak relationship between mothers' behaviors that lead to emotional abuse and their democratic parental attitudes, and a positive and moderate relationship between the same dependent variable and their authoritarian attitudes. Also, mothers' behaviors that prevent emotional abuse has a moderate and positive association with democratic and authoritarian parental attitudes, a weak and negative association with excessive protective attitudes and a weak and positive association with permissive attitudes.

When the literature is examined, it is seen that there are studies that support the research findings of this study. Berkmen and Okray (2015), for example, found that there is an association between parental attitudes and child abuse behaviors in their studies conducted to determine the abusive and negligent behaviors of parents on their children. In another study examining the role of home visit programs in preventing child neglect and abuse, Howard and Brooks-Gunn (2009) found that positive parenting behaviors lower the rate of child abuse. Another study found that child abuse potential is positively associated with coercive parenting approaches and negatively associated with sensitive and consistent parenting (Margolin et al. 2003).

In addition, another important finding of the study is that mothers' democratic and authoritarian parental attitudes enhance their behaviors towards preventing potential emotional abuse. The finding that mothers' having authoritarian parenting attitude enhance their behaviors towards preventing emotional abuse might seem contradictory. However, it is also stated in the literature that demonstrating both democratic and authoritarian parenting attitudes reduces the adaptation and behavior problems of the child (Austin and Sciarra, 2012). The relationship between parent and child takes place in a process in which both sides mutually influence each other. However, these studies are generally limited to the fact that parents do not make objective evaluations about themselves. Culture can be an important determinant in determining the relationship between parents and children. Especially considering that our country has a collectivist culture related to traditionalism and conservatism, authoritarian parenting style rather than democratic parental attitude can be expected to be widespread. This can be explained that the authoritarian parenting style for our culture can also increase the prevention of abuse.

The study also found a negative association between overprotective parental attitudes and mothers' attitudes towards preventing potential emotional abuse. In other words, as the degree of mothers' protective behaviors increases, their scores on preventing emotional abuse decrease. In overprotective parental attitudes, the child is under excessive parental control and parents pay extreme attention to the child (Alisinanoglu, 2003).

Raising awareness among parents on emotional abuse is thought to be effective in reducing negative behaviors exerted to children. In this direction, parents can be given training that improve their behaviors towards their children and raise awareness in this regard. There are a few studies examining parents' awareness on emotional abuse or related issues especially in preschool period in the literature. Researchers can enhance the interest in the emotional abuse subject through qualitative, quantitative or experimental studies.